

**Program doskonalenia nauczycieli w zakresie
Edukacji Obywatelskiej przygotowany przez Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli w Gdańsku na rok szkolny 2025/2026**

Autor/Autorzy:

Nauczyciele-konsultanci, nauczyciele-doradcy metodyczni, specjaliści zatrudnieni
w PCEN w Gdańsku,
koordynator Grzegorz Rutkowski, nauczyciel-konsultant ds. historii i wiedzy
o społeczeństwie.

Współorganizator/Współorganizatorzy:

.....

Zatwierdzam program do realizacji:

18.07.2025r

data

Tomasz Głuch

podpis dyrektora Centrum

Nr programu wg rejestru (sekretariat PCEN): GR / 4 / 20.25 / 20.26 / 4
ZAPIS: inicjały koordynatora formy / nr kolejny w rejestrze / rok szkolny / nr obszaru tematycznego

Program doskonalenia nauczycieli w zakresie Edukacji Obywatelskiej przygotowany przez Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku na rok szkolny 2025/2026

Proponowany przez PCEN w Gdańsku program w zakresie Edukacji obywatelskiej dla nauczycieli ma na celu wyposażenie ich w wiedzę, umiejętności i narzędzia niezbędne do efektywnego kształtowania postaw obywatelskich wśród dzieci i młodzieży. Program skupia się na praktycznych aspektach nauczania, rozwoju krytycznego myślenia oraz promowaniu aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym. Odnosi się także do celów i treści kształcenia przedmiotu Edukacja obywatelska.

I. Podstawy teoretyczne Programu Edukacji Obywatelskiej PCEN Proponowane w Programie formy doskonalenia nauczycieli nawiązują m.in. do:

- Teorii rozwoju poznawczego (np. Jean Piaget, Lawrence Kohlberg), które koncentrują się na tym, jak uczniowie rozwijają zdolności do myślenia krytycznego, rozumowania moralnego i podejmowania złożonych decyzji. W kontekście kompetencji obywatelskich oznacza to: rozwój myślenia abstrakcyjnego, rozwój właściwych postaw etycznych, kształtowanie umiejętności analitycznych. Zakładamy, że szkoła powinna rozwijać umiejętność analizowania źródeł informacji, rozpoznawania manipulacji i formułowania własnych, uzasadnionych opinii.
- Teorii uczenia się społecznego (np. Albert Bandura), która podkreśla znaczenie obserwacji, naśladownictwa i modelowania zachowań. Uczniowie uczą się kompetencji obywatelskich poprzez: obserwację zachowań dorosłych (nauczycieli, rodziców, liderów społecznych) oraz rówieśników, którzy prezentują postawy obywatelskie (np. zaangażowanie, szacunek, otwartość na dialog), uczenie się przez doświadczenie (aktywny udział w projektach społecznych, wolontariacie, debatach, symulacjach wyborów pozwala uczniom na praktykowanie zachowań obywatelskich), wzmocnienie pozytywnych zachowań.
- Konstrukttywizmu (np. John Dewey), który zakłada, że uczniowie budują własną wiedzę i rozumienie świata poprzez aktywne zaangażowanie w proces uczenia się. W edukacji obywatelskiej oznacza to: uczenie się przez działanie zamiast biernego przyswajania wiedzy, uczniowie powinni być zaangażowani w projekty badawcze, dyskusje, debaty, które wymagają od nich aktywnego poszukiwania informacji, analizowania i formułowania własnych wniosków. Uczenie się powinno być osadzone w realnych kontekstach, bliskich doświadczeniom uczniów, co sprzyja zrozumieniu praktycznego wymiaru obywatelstwa.

- Podejścia humanistycznego (np. Carl Rogers, Abraham Maslow), które koncentruje się na rozwoju potencjału jednostki, jej autonomii i poczucia wartości. W kontekście kompetencji obywatelskich chodzi o: budowanie poczucia sprawczości, wspieranie uczniów w wierze we własne możliwości, wpływu na otaczającą ich rzeczywistość i angażowania się w życie społeczne. Ważna jest także empatia i szacunek (rozwijanie zdolności do rozumienia perspektyw innych ludzi, zwłaszcza tych, którzy różnią się od nas).
- Teorii kapitału społecznego (np. Robert Putnam) podkreślająca znaczenie społeczności, norm zaufania i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, np. tworzenie społeczności szkolnej, wspieranie aktywności pozaszkolnej, zachęcanie do udziału w organizacjach młodzieżowych, wolontariacie, co rozwija umiejętności budowania sieci kontaktów i współpracy na rzecz wspólnego dobra.

Ponadto Program Edukacji obywatelskiej uwzględnia zapisy podstawy programowej zarówno szkoły podstawowej jak i szkoły ponadpodstawowej oraz zalecenia UE dotyczące kompetencji kluczowej, czyli **kompetencji osobistych, społecznych i w zakresie umiejętności uczenia się**. Cele ogólne kształcenia, wymienione w podstawach programowych, obejmują m.in.:

- rozwój odpowiedzialności, samodzielności i poczucia wartości,
- kształtowanie postaw patriotycznych, poszanowania dla dziedzictwa kulturowego i narodowego,
- przygotowanie do życia w społeczeństwie demokratycznym, otwartym na dialog i różnorodność,
- rozwój krytycznego myślenia i umiejętności rozwiązywania problemów,
- wspieranie rozwoju społecznego i emocjonalnego uczniów, budowanie relacji międzyludzkich.

II. Ogólne cele programu:

1. Rozwój kompetencji w zakresie nauczania edukacji obywatelskiej:

- Wzmocnienie wiedzy nauczycieli na temat podstawowych pojęć, zasad i wartości demokracji, społeczeństwa obywatelskiego, praw człowieka, funkcjonowania państwa oraz instytucji międzynarodowych.
- Rozwój umiejętności dydaktycznych w zakresie stosowania innowacyjnych metod nauczania (np. debaty, symulacje, projekty, gry edukacyjne, studia przypadków), które angażują uczniów i sprzyjają aktywnemu uczeniu się.
- Zapoznanie z różnorodnymi materiałami edukacyjnymi, źródłami danych i narzędziami cyfrowymi wspierającymi nauczanie edukacji obywatelskiej.

2. Kształtowanie postaw obywatelskich i społecznych:

- Rozwijanie u nauczycieli umiejętności wspierania krytycznego myślenia, analizowania informacji, rozpoznawania dezinformacji i budowania własnej opinii na podstawie faktów.

- Umożliwienie nauczycielom prowadzenia dyskusji na temat kontrowersyjnych kwestii społecznych i politycznych w sposób otwarty, konstruktywny i z poszanowaniem odmiennych poglądów.
- Wzmocnienie kompetencji w zakresie promocji aktywnego uczestnictwa obywatelskiego, zachęcania młodzieży do angażowania się w działania na rzecz lokalnej społeczności, udziału w wyborach oraz innych formach demokracji partycypacyjnej.

3. Wspieranie rozwoju osobistego i zawodowego nauczycieli:

- Budowanie poczucia pewności siebie i kompetencji u nauczycieli w obszarze edukacji obywatelskiej, co pozwoli im na swobodne i skuteczne poruszanie trudnych tematów.
- Tworzenie platformy do wymiany doświadczeń i dobrych praktyk między nauczycielami, sprzyjającej wzajemnemu uczeniu się i budowaniu społeczności profesjonalistów.
- Zwiększenie motywacji nauczycieli do ciągłego doskonalenia się w obszarze edukacji obywatelskiej i śledzenia zmian w obszarze społecznym i politycznym.

III. Cele szczegółowe przewidzianych w programie form doskonalenia uwzględniające kontekst Gdańska i Pomorza:

A. Analiza i zrozumienie zaangażowania obywatelskiego:

- Identyfikacja poziomu zaangażowania obywatelskiego w Gdańsku poprzez analizę aktywności wyborczej w Gdańsku i na całym Pomorzu w przeciągu ostatnich 10 lat. Nauczyciele zostaną wyposażeni w narzędzia do analizy danych demograficznych i wyborczych, aby móc interpretować trendy w partycypacji społecznej.
- Identyfikacja poziomu zaangażowania obywatelskiego w Gdańsku poprzez analizę aktywności ruchów miejskich w Gdańsku i innych miast regionu. Program dostarczy metod badawczych do oceny wpływu oddolnych inicjatyw na życie lokalne.
- Analiza poziomu zaufania społecznego Pomorzan i identyfikacja problemów w tym obszarze. Uczestnicy poznają metody diagnozy poziomu zaufania społecznego oraz jego korelację z aktywnością obywatelską.

B. Dziedzictwo, wielokulturowość i migracje na Pomorzu:

- Podniesienie wiedzy i zrozumienie wpływu dziedzictwa obywatelskiego Gdańska na aktywność społeczną gdańszczan i innych Pomorzan. Nauczyciele zapoznają się z historycznymi wydarzeniami i postaciami kształtującymi obywatelskość regionu.
- Zrozumienie wieloetniczności historii Gdańska i Pomorza w kontekście ruchów migracyjnych i ich wpływu na aktualne procesy migracyjne.

Program będzie promował perspektywę interkulturową, pomagając nauczycielom w pracy z klasami zróżnicowanymi kulturowo.

C. Rozwój kompetencji dydaktycznych i narzędziowych:

- Doskonalenie warsztatu pracy nauczycieli w zakresie wykorzystywania narzędzi TIK (Technologie Informacyjno-Komunikacyjne) podczas tworzenia wystaw okolicznościowych z okazji świąt narodowych. Celem jest kreatywne i nowoczesne podejście do obchodów świąt patriotycznych.
- Prezentacja propozycji działań wspierających rozwijanie postawy odpowiedzialności za kraj i społeczność lokalną, angażowanie się i skuteczne działanie na rzecz wspólnego dobra. Nacisk zostanie położony na praktyczne scenariusze lekcji i projekty uczniowskie.
- Skłonienie do refleksji dotyczącej walorów estetycznych projektów o tematyce patriotycznej. Program będzie zachęcał do tworzenia materiałów, które są zarówno merytoryczne, jak i atrakcyjne wizualnie.
- Dostarczenie inspiracji i zapoznanie z metodami oraz narzędziami pracy, m.in. wykorzystanie literatury dziecięcej jako punktu wyjścia do ważnych dyskusji.

D. Rozwój analitycznego i krytycznego myślenia uczniów:

- Zrozumienie przez ucznia najważniejszych zjawisk oraz procesów społecznych i politycznych, a także zasad nimi rządzących, samodzielna analiza i ocena, wykorzystująca również perspektywę historyczną. Nauczyciele zostaną przygotowani do prowadzenia zajęć rozwijających te umiejętności u młodzieży.
- Wyszukiwanie przez ucznia żyjących współcześnie lub historycznych patriotów lokalnych, osób ważnych dla lokalnej społeczności, analizowanie ich sylwetek i formułowanie na tej podstawie wniosków dotyczących bycia dobrym obywatelem małej i dużej ojczyzny. Promowanie lokalnego patriotyzmu i wzorców pozytywnego zaangażowania.

IV. Założenia metodyczne programu:

- Interaktywny i partycypacyjny charakter: Program będzie opierał się na aktywnych metodach pracy, angażujących uczestników w dyskusję, warsztaty, symulacje i wymianę doświadczeń.
- Praktyczne zastosowanie: Nacisk zostanie położony na dostarczenie nauczycielom konkretnych narzędzi i scenariuszy lekcji, które będą mogli bezpośrednio wykorzystać w pracy z uczniami.
- Modułowa struktura: Program zostanie podzielony na moduły tematyczne, co pozwoli na elastyczne dostosowanie go do potrzeb i zainteresowań uczestników.

- Ekspertskie wsparcie: Szkolenia będą prowadzone przez doświadczonych praktyków, akademików i ekspertów w dziedzinie edukacji obywatelskiej.
- Monitoring i ewaluacja: Program będzie podlegał bieżącemu monitoringowi i ewaluacji w celu zapewnienia jego skuteczności i ciągłego doskonalenia.

V. Adresaci programu:

Program skierowany jest do wszystkich nauczycieli szkół i placówek woj. pomorskiego, niezależnie od nauczanego przedmiotu, którzy chcą rozwijać swoje kompetencje w obszarze edukacji obywatelskiej i aktywnie wspierać rozwój postaw obywatelskich u swoich uczniów.

VI. Treści Kształcenia:

Program będzie obejmował następujące kluczowe obszary tematyczne, mające na celu rozwój wiedzy i umiejętności nauczycieli:

Podstawowe Treści Kształcenia:

A. Aktywność Obywatelska i Demokracja Lokalna:

- Aktywność obywatelska w czasie wyborów lokalnych: Analiza wpływu obywateli na władze lokalne. Uczestnicy poznają dane dotyczące frekwencji i zachowań wyborczych w Gdańsku i na Pomorzu na przestrzeni ostatnich 10 lat, dyskutując o ich przyczynach i konsekwencjach.
- Wyzwania w procesie podnoszenia aktywności obywatelskiej Pomorzan: Identyfikacja barier i poszukiwanie skutecznych strategii angażowania mieszkańców w życie publiczne.
- Rola ruchów miejskich: Badanie aktywności i wpływu oddolnych inicjatyw na rozwój Gdańska i innych miast regionu. Nauczyciele dowiedzą się, jak analizować ich działania i przekładać je na lekcje dla młodzieży.

B. Migracje, Wieloetniczność i Tożsamość Pomorska:

- Podstawowe procesy migracyjne w województwie pomorskim od 1989 r.: Analiza przyczyn i skutków ruchów migracyjnych (wewnętrznych i zewnętrznych) w regionie.
- Znaczenie kontekstu historycznego związanego z wieloetnicznością Pomorza: Zrozumienie wpływu historycznych migracji na aktualne procesy migracyjne i kształtowanie współczesnego społeczeństwa pomorskiego.
- Znaczenie ruchów migracyjnych dla rozwoju województwa pomorskiego: Dyskusja o ekonomicznych, społecznych i kulturowych aspektach migracji.

- Budowanie tożsamości lokalnej w kontekście kształtowania świadomego i odpowiedzialnego obywatela „małej” i „dużej” ojczyzny: Rozwijanie poczucia przynależności i odpowiedzialności za region i kraj.
- Konsolidacja Pomorzan w oparciu o wielokulturowość i wieloetniczność: Jak budować wspólnotę na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym, uwzględniając różnorodność.

C. Kształtowanie Postaw Proobywatelskich i Patriotycznych:

- Kształtowanie postaw proobywatelskich i patriotycznych na rzecz rozwoju demokracji: Metody i narzędzia wspierające aktywne i odpowiedzialne postawy wobec państwa i społeczeństwa.
- Wykorzystanie narzędzi TIK – edytora Canva w projektowaniu wizualizacji kampanii promujących postawy patriotyczne: Praktyczne warsztaty z tworzenia atrakcyjnych materiałów edukacyjnych (np. karty z życzeniami dla Polski, przypinki z hasłami patriotycznymi, plakaty, infografiki). Nacisk na estetykę i efektywność komunikacji.
- Refleksja dotycząca walorów estetycznych projektów o tematyce patriotycznej: Rozwijanie umiejętności oceny i tworzenia materiałów, które skutecznie i z klasą komunikują wartości patriotyczne.

D. Prawa Dziecka i Prawa Człowieka:

- Czym jest prawo? Kim jest dziecko? Historia praw dziecka: Podstawy teoretyczne i historyczne koncepcji praw dziecka.
- Portret Janusza Korczaka: Analiza postaci i jego wkładu w rozumienie praw dziecka i pedagogikę.
- Pomysł na całoroczny projekt szkolny z prawami dziecka w roli głównej: Nauczyciele opracują konkretne projekty edukacyjne do wdrożenia w swoich szkołach, wykorzystujące różnorodne metody pracy z uczniami.
- Metody i narzędzia pracy na lekcjach dotyczących praw dziecka i praw człowieka: Praktyczne warsztaty z wykorzystania literatury dziecięcej jako narzędzia do trudnych, ale ważnych rozmów.

E. Przemiany Społeczne i Wyzwania Przyszłości:

- Charakterystyka wybranych przemian społeczeństwa polskiego po 1989 r. w wymiarze kulturowym, demograficznym, społecznym, politycznym, w zakresie rozwoju technologii: Szerokie spojrzenie na transformację ustrojową i jej konsekwencje.
- Uczeń formułuje opinię i podejmuje dyskusję na temat możliwych zmian społecznych w najbliższych dekadach ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju technologii cyfrowych i zmian w środowisku naturalnym: Przygotowanie nauczycieli do prowadzenia zajęć z zakresu prognozowania społecznego i dyskusji o przyszłości.
- Wyszukiwanie przez ucznia żyjących współcześnie lub historycznych patriotów lokalnych: Nauczyciele zostaną wyposażeni w metody, jak

zainspirować uczniów do poszukiwania osób ważnych dla lokalnej społeczności, analizowania ich sylwetek i formułowania wniosków dotyczących bycia dobrym obywatelem małej i dużej ojczyzny.

VII. Założenia Metodyczne Programu:

- **Podejście badawcze i analityczne:** Program będzie integrował elementy analizy danych i badań społecznych, umożliwiając nauczycielom głębsze zrozumienie kontekstu obywatelskiego.
- **Integracja historii lokalnej z edukacją obywatelską:** Historia Gdańska i Pomorza stanie się integralną częścią zajęć, pokazując realne przykłady obywatelskości i jej wpływu.
- **Rozwój kompetencji cyfrowych:** Znaczący nacisk zostanie położony na wykorzystanie TIK w procesie edukacji obywatelskiej, zarówno w zakresie tworzenia materiałów, jak i analizy danych.
- **Praktyczne warsztaty:** Zamiast wykładów, dominować będą warsztaty, studia przypadków, symulacje i wymiana dobrych praktyk.
- **Interdyscyplinarność:** Program będzie czerpał z różnych dziedzin nauki, takich jak socjologia, politologia, historia, geografia i pedagogika.
- **Studia przypadków i analizy danych:** Wykorzystanie realnych danych dotyczących aktywności wyborczej i ruchów miejskich w Gdańsku i na Pomorzu.
- **Warsztaty kreatywne z TIK:** Praktyczne sesje z Canvą i innymi narzędziami do tworzenia materiałów edukacyjnych.
- **Dyskusje panelowe i debaty:** Angażowanie uczestników w refleksję nad złożonymi problemami społecznymi i historycznymi.
- **Prezentacja dobrych praktyk:** Wymiana doświadczeń w zakresie realizacji projektów szkolnych i działań proobywatelskich.
- **Zajęcia interdyscyplinarne:** Łączenie perspektyw historycznych, socjologicznych, politologicznych i pedagogicznych.

VIII. Oczekiwane rezultaty:

Po skorzystaniu z form doskonalenia nauczyciele będą:

- Posiadać dogłębną wiedzę na temat poziomu zaangażowania obywatelskiego w regionie oraz jego uwarunkowań.
- Umieć wykorzystywać dziedzictwo Gdańska i Pomorza do inspirowania postaw obywatelskich.
- Sprawnie posługiwać się narzędziami TIK w pracy edukacyjnej, zwłaszcza w kontekście krytycznego myślenia.
- Potrafić skutecznie angażować uczniów w dyskusje o prawach dziecka i prawach człowieka, wykorzystując różnorodne źródła informacji.
- Wspierać uczniów w krytycznej analizie zjawisk społecznych i politycznych oraz poszukiwaniu lokalnych wzorców obywatelskich.
- Być gotowi do projektowania i realizacji działań, które rozwijają odpowiedzialność za kraj i społeczność lokalną.

IX. Szczegółowy harmonogram form doskonalenia na rok szkolny 2025/2026

Lp.	Temat szkolenia/sieci/spotkanie autorskie	Sposób realizacji	Opis formy	Planowany termin
1.	Projekt Interdermokracja „Interdemokracja” – laboratorium komunikacji i partycypacji.	szkolenie/ warsztaty stacjonarne, konferencja inauguracyjna i ewaluacyjna	W ramach pilotażu przygotowane i przeprowadzone zostanie modułowe szkolenie dla nauczycieli – uczestników pilotażu, którzy po jego zakończeniu będą przygotowani do samodzielnego przeprowadzenia 4 sesji, opcjonalnego, dowolnego udziału w 5. 90 minutowych interwizjach online, które będą wsparciem uczestników w czasie trwania pilotażu (od 1 listopada 2025 – do 31 marca 2026) oraz do udziału w ewaluacji programu, w marcu 2026 r. Uczestnicy w czasie szkolenia poznają szczegóły metody i formatu programu „Interdemokracja”, poznają w praktyce podstawy roli fasilitatora w kontekście prowadzenia sesji oraz zostaną wyposażeni w potrzebne materiały do przeprowadzenia zajęć, jak osie merytoryczne w formie szablonów prezentacji na każdą sesję. Organizacja programu we współpracy z Fundacją Citizen Project, która odpowiada za merytoryczne przygotowanie materiałów szkoleniowych, przeprowadzenie szkolenia oraz wsparcia uczestników-nauczycieli w formie interwizji. Uczestnicy po zakończeniu programu i po ewaluacji otrzymają Certyfikaty PCEN.	IX 2025 -III 2026
2.	Edukacja obywatelska – koncepcja przedmiotu.	szkolenie zdalne, seminarium	Wprowadzenie do nowego przedmiotu-koncepcja, warunki realizacji. Metody dydaktyczne ze szczególnym uwzględnieniem metody projektu i portfolio.	IX 2025
3.	Solidarność jest kobietą.	warsztaty	Tematyką szkolenia jest niedoceniona i wciąż nieodkryta rola kobiet okresu I Solidarności lat 80-tych XX wieku.	IX 2025
4.	Człowiek - istota mediująca.	szkolenie stacjonarne	Cel: zrozumienie roli człowieka jako mediatora w różnych kontekstach społecznych, kulturowych i osobistych. Rozwój umiejętności mediacyjnych oraz refleksja nad znaczeniem relacji mediacyjnych.	IX 2025
5.	„Z Europą na Ty” – warsztaty dla klas I-III SP.	cykl warsztatów stacjonarnych	Cykl warsztatowy przygotowany przez nauczycielki-doradczynie metodyczne zawierający następujące zagadnienia: - od samorządu uczniowskiego do Parlamentu Europejskiego. - bogactwo w różnorodności - kraje Unii Europejskiej, języki, kultura. - My wobec Europy - rozwój, samokształcenie, samodoskonalenie w UE, orientacja zawodowa.	X-XII 2025
6.	Sieć współpracy i samokształcenia - Edukacja Obywatelska.	sieć współpracy i samokształcenia	Sieć Edukacji Obywatelskiej będzie służyła wymianie doświadczeń pomiędzy nauczycielami w zakresie wdrażania projektów i działań edukacyjnych w ramach nowego przedmiotu edukacji obywatelskiej.	X 2025 - IV 2026
7.	Cykl szkoleniowy <i>Historia w dialogu</i> .	seminarium/	Cykl „Historia w dialogu”. Uwzględnia historię idei, Gdańsk miastem wolności i solidarności	

	Tematy szkoleń: - Tożsamość lokalna. - Świadkowie historii. - Obywatele wczoraj i dziś. Co to znaczy być dobrym obywatelem? - Pomorskie migracje	spotkanie autorskie	w kontekście kształtowania się obywatelskości na przestrzeni wieków. Dotyczy warsztatu pracy osoby prowadzącej wywiad ze świadkiem historii. Odnosi się do tematyki współczesnego udziału Gdańszczan i innych mieszkańców Pomorza w poszczególnych aktywnościach obywatelskich - od wyborów lokalnych i działaniach w ramach rad dzielnic do miejskich ruchów społecznych o charakterze kontestacyjnym. Omawiane będą zagadnienia związane z migracjami od 1989 r. do dnia dzisiejszego.	X 2025 XII 2025 II 2026 IV 2026
8.	Projekt miejski. Gdańsk na przestrzeni wieków.	warsztaty	Szkolenia służy budowaniu tożsamości zbiorowej współczesnych Gdańszczan w aspekcie historycznym i współczesnym.	X 2025
9.	O gdańskich sukcesach wywiadu II RP.	warsztaty	Tematyką szkolenia jest ukazanie fenomenu osiągnięć polskiego wywiadu w okresie międzywojennym na przykładzie działalności polskiej agentury w Wolnym Mieście Gdańsku.	X 2025
10.	Nowoczesny patriotyzm, czyli jak przygotować się do obchodów świąt narodowych.	szkolenie stacjonarne	Święto Niepodległości, Dzień Flagi czy Święto Konstytucji 3 maja... te i inne uroczystości mają swoje stałe miejsce w kalendarzu roku szkolnego. Jak przygotować wystawę okolicznościową, aby była efektowna i niebanalna? Jak skutecznie zaangażować uczniów w tworzenie elementów wystroju szkoły, aby pobudzić ich do refleksji nad swoją tożsamością i jednocześnie kształcić wyczuwanie estetyki. Na te pytania starali się odpowiedzieć nauczyciele uczestniczący w szkoleniu w pracowni komputerowej.	X 2025
11.	Jak uczyć krytycznego myślenia w szkole?	warsztaty	Szkolenie odnosi się do kształtowania kompetencji kluczowych, w szczególności do krytycznego myślenia i umiejętnego korzystania z narzędzi technologii cyfrowych.	X 2025
12.	"Nie ma dzieci, są ludzie" - spotkania z picture bookiem wokół praw dziecka.	szkolenie	Kształcenie uważności i inteligencji emocjonalnej na podstawie picture booków - propozycje metodyczne na lekcje z wychowawcą dotyczące praw dziecka i praw człowieka.	XI 2025
13.	Moc ilustracji w książkach dla dzieci o polityce.	warsztaty	Warsztaty pokazujące, jak obrazy w książkach dla dzieci, pomagają w zrozumieniu historii, procesów politycznych i funkcjonowania społeczeństwa. Uczestnicy rozwiną umiejętność analizy i interpretacji tekstów kultury (tekst, obraz) oraz zaprojektują własne działania wspierające naukę o polityce poprzez sztukę.	XI 2025
14.	Konferencja inaugurująca Projekt Interdemokracja „Interdemokracja” – laboratorium komunikacji i partycypacji”.	konferencja	Cel wydarzenia: Inauguracja pilotażu nr 3 programu „Interdemokracja” – laboratorium komunikacji i partycypacji. Grupa docelowa: Dyrektorzy szkół podstawowych, przedstawiciele samorządów, pracownicy nadzoru pedagogicznego. Przygotowanie prezentacji konferencyjnej – oś merytoryczna – FCP (Fundacja Citizen Project) we współpracy z PCEN.	XI 2025
15.	Polacy w Wolnym Mieście Gdańsku.	warsztaty	„Polacy w Wolnym Mieście Gdańsku” to propozycja lekcji plenerowej (outdoor) dla historyków dotycząca popularyzacji historii lokalnej. Obejmuje ona 9 lokalizacji w Śródmieściu miasta Gdańska związanych z działalnością Polaków okresu dwudziestolecia międzywojennego.	XI 2025

16.	Jak uczyć o Solidarności? Kino w służbie historii.	warsztaty	Celem szkolenia jest zmierzenie się z etosem „Solidarności” na przykładzie materiałów filmowych (dokumentalnych, paradokumentalnych, fabularnych) i wykorzystaniem ich potencjału na lekcjach historii. Szkolenie nie tylko stanowi inspirację do nauczania historii najnowszej Polski, ale także pozwala poszukiwać odpowiedzi na pytanie: na ile film buduje obraz przeszłości i formuje świadomość historyczną pokoleń?	I 2026
17.	Jak uczyć o propagandzie PRL ? Kino w służbie państwa.	warsztaty	Celem szkolenia jest analiza źródeł historycznych na przykładzie materiałów filmowych (dokumentalnych i fabularnych) w kierunku wykorzystania ich potencjału na lekcjach historii. Szkolenie nie tylko stanowi inspirację do nauczania historii najnowszej Polski, ale także pozwala poszukiwać odpowiedzi na pytanie: na ile film buduje obraz przeszłości i formuje świadomość historyczną pokoleń?	I 2026
18.	Konferencja Równi / różni w szkole.	konferencja	Konferencja dotyczyć będzie problemów stereotypizacji i dyskryminacji różnorodnych grup społecznych oraz jednostek ze względu na takie cechy, jak: płeć, kolor skóry, pochodzenie narodowe lub etniczne, religię lub światopogląd, stopień sprawności fizycznej, stan zdrowia, wiek, orientację seksualną, status społeczny i ekonomiczny. W tym kontekście edukacja równościowa to edukacja dla wzajemnego szacunku i zrozumienia.	III 2026
19.	Konferencja ewaluacyjna Projekt Interdemokracja „Interdemokracja” – laboratorium komunikacji i partycypacji.	konferencja	Cel wydarzenia: Ewaluacja pilotażu nr 3 programu „Interdemokracja” – laboratorium komunikacji i partycypacji. Grupa docelowa: Dyrektorzy partnerskich szkół podstawowych, przedstawiciele samorządów, pracownicy nadzoru pedagogicznego, uczestnicy pilotażu oraz reprezentanci instytucji zainteresowanych programem. Przygotowanie prezentacji konferencyjnej – oś merytoryczna – FCP (Fundacja Citizen Project) we współpracy z PCEN.	III 2026
20.	Jak rozpoznać dezinformację na lekcjach historii, wiedzy o społeczeństwie oraz edukacji obywatelskiej?	warsztaty	Celem szkolenia jest zapoznanie nauczycieli z mechanizmami dezinformacji w sieci oraz wytworami propagandy państw totalitarnych XX wieku. Wspólnym mianownikiem jest fałszywy przekaz informacji służący celom inżynierii społecznej oraz manipulacji jednostek, grup lub całych społeczności.	III 2026
21.	Kompetencje kluczowe na lekcjach historii, edukacji obywatelskiej oraz wiedzy o społeczeństwie.	warsztaty	Celem szkolenia jest rozpoznanie i wdrożenie kompetencji kluczowych na lekcjach historii, wiedzy o społeczeństwie oraz edukacji obywatelskiej. Nauczyciele zostaną poinformowani o zaletach doskonalenia w szczególności rozwijania kompetencji obywatelskich.	III 2026
22.	Jak uczyć o demokracji? Propozycje scenariuszy.	warsztaty	Celem szkolenia jest zaprezentowanie trzech scenariuszy lekcji z wiedzy o społeczeństwie z uwzględnieniem różnych form aktywności ucznia na bazie książki Grażyny Bąkiewicz „Kto tu rządzi? Demokracja od podwórka”. Warsztat wykorzystuje potencjał tej książki, która w prosty i humorystyczny sposób przedstawia mechanizmy działania demokracji na przykładzie rówieśników	IV 2026

			mieszkających po sąsiedzku i bawiących się na jednym podwórku.	
23.	Przestępstwa z nienawiści.	warsztaty	Celem szkolenia jest analiza zjawiska przestępstw z nienawiści w Polsce w kontekście poszukiwania rozwiązań edukacyjnych, które minimalizowałyby te negatywne procesy - odnoszące się do skrajnych postaw, przekonań i działań określonych jednostek i grup społecznych.	V 2026
24.	Projekt historyczny – gdańska edukacja terenowa.	warsztaty	Celem szkolenia jest zapoznanie nauczycieli z projektem historycznym – opartym na edukacji terenowej – na temat zbrodni komunistycznych w Gdańsku w okresie stalinowskim. Uczestnicy otrzymają standaryzowane materiały edukacyjne: prezentację, a także karty pracy i kody QR dla uczniów zawierające fragmenty filmów, opisy miejsc i postaci związanych z funkcjonowaniem gdańskiego aparatu bezpieczeństwa.	V 2026
25.	Jak pracować z samorządem uczniowskim?	warsztaty	Tematyką szkolenia jest diagnoza funkcjonowania samorządów uczniowskich oraz przygotowanie strategii w celu optymalizacji ich pracy w warunkach on-line. Nauczyciele dowiedzą się, jak powinien działać wzorcowy samorząd szkolny oraz jakie kroki należy podjąć w celu zwiększenia idei samorządności wśród uczniów.	VI 2026
26.	Jak pracować z uczniem zdolnym na lekcjach historii, wiedzy o społeczeństwie oraz edukacji obywatelskiej?	warsztaty	Tematyką szkolenia jest wielopłaszczyznowa diagnoza ucznia zdolnego z uwzględnieniem warunków środowiskowych, posiadanych zdolności i umiejętności oraz potrzeb w celu dalszego jego rozwoju w zakresie przedmiotów: historii, wiedzy o społeczeństwie oraz edukacji obywatelskiej	VI 2026

X. Literatura Przedmiotu:

1. Arendt, H. (1994). *Kryzys edukacji*. W: H. Arendt, *Między czasem minionym a przyszłym. Osiem ćwiczeń z myśli politycznej*. Warszawa: Aletheia.
 - Klasyczna pozycja filozoficzna, która prowokuje do głębokiej refleksji nad celem i sensem edukacji w kontekście zmiennej rzeczywistości politycznej i społecznej. Niezbędna do zrozumienia fundamentalnych założeń obywatelskości.
2. Beck, U. (2004). *Spółeczeństwo ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
 - Pomaga zrozumieć współczesne wyzwania społeczne i globalne, które mają bezpośredni wpływ na kształtowanie postaw obywatelskich, w tym kwestie zaufania społecznego i odpowiedzialności.
3. Korzeniowski, J., Machatek, M. (2011). *Edukacja obywatelska w szkole. Teoria i praktyka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
 - Podręcznik o charakterze praktycznym, oferujący konkretne wskazówki dotyczące metod nauczania edukacji obywatelskiej, technik aktywizujących uczniów i rozwiązań możliwych do zastosowania na zajęciach.

4. Kordasiewicz, A., Sadura, P. (red.). (2014). *Edukacja obywatelska w działaniu*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
 - Zbiór tekstów koncentrujących się na praktycznym wymiarze edukacji obywatelskiej, partycypacji i aktywności młodych ludzi. Może stanowić inspirację do tworzenia projektów uczniowskich.
5. Kaszlińska, K. (2013). *Edukacja obywatelska – podstawowe uwarunkowania*. "Zeszyty Naukowe Zbliżenia Cywilizacyjne", 9, 7–25.
 - Artykuł naukowy analizujący kluczowe uwarunkowania i definicje edukacji obywatelskiej, istotny dla zrozumienia teoretycznych podstaw dziedziny.
6. Kopińska, V. (2017). *Edukacja obywatelska w szkole. Krytyczna analiza dyskursu podręczników szkolnych*. Toruń: Wydawnictwo UMK.
 - Pozycja ważna dla nauczycieli chcących krytycznie spojrzeć na treści i sposób prezentacji edukacji obywatelskiej w materiałach dydaktycznych.
7. Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. (2024). *Edukacja obywatelska. Jak zwiększyć zaangażowanie młodzieży w życie szkoły i społeczeństwa?* Warszawa: Wydawnictwo FRSE.
 - Nowoczesna publikacja skupiająca się na zwiększaniu zaangażowania młodzieży, oferująca świeże spojrzenie na metody i cele edukacji obywatelskiej.
8. Rachwał, M. (2024). *Edukacja obywatelska w Polsce. Rozważania na tle przedmiotu historia i teraźniejszość*. "Pedagogia Philosophica", 14(1).
 - Artykuł analizujący współczesny kontekst edukacji obywatelskiej w Polsce, szczególnie w odniesieniu do nowego przedmiotu "Historia i Teraźniejszość".
9. Ośrodek Rozwoju Edukacji. (2017). *Edukacja obywatelska i edukacja na rzecz praw człowieka jako zadanie wszystkich nauczycieli. Opis kompetencji nauczycielskich i sposobów ich rozwijania*. Warszawa: ORE.
 - Kluczowy dokument dla programu, ponieważ precyzuje oczekiwane kompetencje nauczycieli w zakresie edukacji obywatelskiej i praw człowieka.
10. Siellawa-Kolbowska, K. E., Łada, A., Ćwiek-Karpowicz, J. (2008). *Edukacja obywatelska w Niemczech i Polsce. Raport z badań*. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.
 - Raport porównawczy, który może pomóc w identyfikacji dobrych praktyk i wyzwań w polskim systemie edukacji obywatelskiej.
11. Piejka, A. (2020). *Edukacja obywatelska jako istotny obszar wychowania dla pokoju*. "Studia z Teorii Wychowania", XI(4(33)).
 - Artykuł poszerzający perspektywę edukacji obywatelskiej o wymiar wychowania dla pokoju, co jest szczególnie istotne w kontekście konfliktów i migracji.
12. Putnam, R. D. (1995). *Demokracja w działaniu. Tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech*. Kraków-Warszawa: Wydawnictwo Znak.
 - Choć dotyczy Włoch, koncepcje Putnama dotyczące kapitału społecznego i tradycji obywatelskich są uniwersalne i pomocne w analizie poziomu zaufania społecznego i zaangażowania.

13. Zieliński, K. (red.). (2015). *Prawa człowieka i edukacja obywatelska*. Warszawa: Wolters Kluwer.
 - Kompleksowe ujęcie relacji między prawami człowieka a edukacją obywatelską, istotne dla modułów poświęconych prawom dziecka.
14. Barwińska, A. (2020). *Edukacja historyczna w perspektywie edukacji obywatelskiej*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK.
 - Pozycja łącząca edukację historyczną z obywatelską, co jest istotne w kontekście wykorzystania dziedzictwa Gdańska i Pomorza.
15. Podręczniki do przedmiotu "Historia i Teraźniejszość" (różnych wydawnictw, np. Operon, Nowa Era):
 - Analiza treści tych podręczników jest kluczowa dla zrozumienia aktualnej podstawy programowej i wyzwań związanych z nauczaniem o współczesności.
16. Materiały i publikacje Centrum Edukacji Obywatelskiej (CEO):
 - CEO jest jednym z czołowych podmiotów w Polsce zajmujących się edukacją obywatelską i oferuje bogate zasoby dydaktyczne, scenariusze lekcji, analizy i raporty, które są niezwykle wartościowe dla nauczycieli. Warto przeglądać ich stronę internetową i publikacje, np. raporty dotyczące stanu społeczeństwa obywatelskiego czy partycypacji młodzieży.

18.07.25 *Gregorz Rutkowski*

data, podpis koordynatora programu